

INFORMACIJOS APIE KILMĖS VALSTYBĘ PAIEŠKA IR JOS NAUDOJIMAS PRIEGLOBSČIO BYLOSE

Laurynas Biekša, Ilona Ivašauskaitė, Eglė Samuchovaitė

Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto
Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės institutas
Elektroniniai paštai: laurynas.biekša@gmail.com,
i.ivašauskaite@gmail.com, egle.samuchovaitė@gmail.com

Pateikta 2017 m. sausio 17 d., parengta spaudai 2018 m. gegužės 20 d.

DOI: 10.13165/JUR-18-25-1-05

Santrauka. Straipsnyje analizuojamos pagrindinės tinkamos kilmės valstybės informacijos paieškos ir jos naudojimo prieglobsčio bylose taisyklės. Autoriai pabrėžia, kad darbas su kilmės valstybės informacija yra daugiausia laiko ir pastangų reikalaujanti kiekvienos prieglobsčio bylos nagrinėjimo dalis, kuriai būtina dėmesio skirti nuo pat pirmųjų prieglobsčio bylos nagrinėjimo veiksmų. Publikacijoje pateikiami pagrindiniai šiandienos kilmės valstybės informacijos šaltiniai ir patarimai, kaip efektyviausiai atlikti informacijos paiešką bei jos vertinimą. Taip pat straipsnyje pristatomi kokybiniai kriterijai kilmės valstybės informacijos vertinimui, kurie yra suformuluoti naujausiuose šios srities ekspertų tyrimuose.

Reikšminiai žodžiai: kilmės valstybės informacija, prieglobsčio procedūra, prieglobsčio kvalifikavimas, abejonės privilegija, patikimumas.

Įvadas

Vienas iš svarbiausių prieglobsčio bylų ypatumų yra tas, kad faktinių aplinkybių jose dažnai nėra įmanoma įrodyti formaliais dokumentiniais įrodymais. Taip yra todėl, kad persekiojimo vykdytojai persekiojimą patvirtinančių dokumentų neišduoda ir jie objektyviai neegzistuoja arba kad dėl papildomos grėsmės prieglobsčio prašytojams ar jiems artimiesiems asmenims nėra pagrįsta reikalauti tokių dokumentų gavimo iš kilmės valstybės ir jų pateikimo į prieglobsčio bylą. Dėl šių priežasčių prieglobsčio byloje galioja abejonės privilegijos principas¹ ir ypatingą reikšmę įgyja formaliais dokumentais nepatvirtinto prieglobsčio prašytojo pasakojimo vertinimas kilmės valstybės informacijos kontekste.

Kilmės valstybės informacija apibrėžiama kaip informacija, naudojama procedūrose, kurių metu vertinami prašymai suteikti pabėgėlio statusą ar kitas tarptautinės apsaugos formas². Ja remiamasi vertinant žmogaus teisių padėtį ir saugumo situaciją, politinę situaciją ir teisinę sistemą, kultūrinius aspektus ir visuomenės nuostatas, humanitarinę ir ekonominę situaciją, įvykius ir incidentus, netgi geografinius duomenis prieglobsčio prašytojo kilmės valstybėje³. Tokios informacijos paieška ir jos šaltinių patikimumo įvertinimas tampa daugelio prieglobsčio bylų procedūrų pagrindiniu uždaviniu bei daugiausia laiko ir pastangų reikalaujančiu prieglobsčio bylų aspektu. Svarbu pabrėžti tai, kad kilmės valstybės informacija turi būti individualaus, objektyvaus ir nešališko prieglobsčio prašymo nagrinėjimo pagrindas⁴.

Teisine prasme kilmės valstybės informacija yra įrodymas tarptautinės apsaugos procedūrose⁵. Sprendimus priimančioms tiek valstybės institucijoms, tiek Jungtinių Tautų Vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro valdybos specialistams, teisėjams reikalinga patikima kilmės valstybės informacija, kad būtų galima suprasti prieglobsčio prašytojų situaciją kilmės valstybėje, privertusių juos palikti savo šalį⁶. Teisininkams ir teisinę pagalbą teikiančioms organizacijoms lygiai taip pat ši informacija reikalinga tam, kad galėtų tinkamai padėti prieglobsčio prašytojams parengti savo prašymą⁷.

- 1 Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. gruodžio 13 d. direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų. [2011] OL L337/9, 4 str. 5 d.
- 2 Austrian Red Cross/ACCORD. Researching Country of Origin Information – Training Manual [interaktyvus]. Austrian Red Cross/ACCORD, October 2013, 2013 edition [žiūrėta 2016-11-12]. <<http://www.coi-training.net/content/>>. p. 12.
- 3 *Ibid.*
- 4 UNHCR. Summary. Beyond proof. Credibility Assessment in EU Asylum Systems. Brussels: UNHCR, May 2003. p. 33.
- 5 Austrian Red Cross/ACCORD, *op. cit.*, p. 21.
- 6 *Ibid.*, p. 5.
- 7 Austrian Red Cross/ACCORD. Researching Country of Origin Information – Training Manual [interaktyvus]. Austrian Red Cross/ACCORD, October 2013, 2013 edition [žiūrėta 2016-11-

Svarbu paminėti ir tai, kad kilmės valstybės informacijos kontekste vertinamas ne tik prieglobsčio prašymas, bet ir paties prieglobsčio prašytojo patikimumas. Kilmės valstybės informacija gali arba sustiprinti prašytojo liudijimus, arba sukelti abejonių prašytojo patikimumu bei išreikštų baimių pagrįstumu⁸. Be to, prieglobsčio prašytojui pateikus duomenis, kurie prieštarauja surinktai informacijai apie kilmės šalį, gali būti priimamas sprendimas prieglobsčio prašymą nagrinėti skubos tvarka su visomis iš to kylančiomis pasekmėmis⁹.

Šie aspektai tampa dar aktualesni šiandienos situacijoje, kai į Lietuvą atvyksta santykinai dideli mūsų valstybei prieglobsčio prašytojų iš Sirijos ir Irako skaičiai, o sprendimus jų atžvilgiu yra siekiama priimti kuo greičiau¹⁰.

Pastebėtina, kad Lietuvos autorių akademiniuose tyrimuose darbas su kilmės valstybės informacija dar nėra susilaukęs didesnio dėmesio. Užsienio autorių ši tema yra vis labiau analizuojama, ir yra svarbu pagrindines tų tyrimų išvagas akcentuoti, pritaikyti Lietuvos prieglobsčio bylų nagrinėjimo praktikoje. Tarp svarbiausių užsienio tyrimų pažymėtini: Austrijos Raudonojo Kryžiaus / ACCORD išleistas „Mokymų vadovas: kilmės valstybės informacijos paieška“¹¹; Europos Komisijos užsakyму išleistas „Bendros Europos Sąjungos darbo su kilmės valstybės informacija gairės“¹²; Vengrijos Helsinkio komiteto išleistas „Kilmės valstybės informacija prieglobsčio procedūrose: kokybė kaip teisinis reikalavimas Europos Sąjungoje“¹³; Jungtinių Tau-

12]. <<http://www.coi-training.net/content/>>. p. 12.

8 *Ibid.*, p. 13.

9 76 str. 4 d. 4 p.: Migracijos departamento sprendimu prašymas suteikti prieglobstį nagrinėjamas iš esmės skubos tvarka, kai prieglobsčio prašytojas: pateikia prašymą suteikti prieglobstį, kuris yra paremtas prieglobsčio prašytojo pateiktais duomenimis, kurie yra nenuoseklūs, prieštaringi, klaidinantys bei prieštaraujantys surinktai informacijai apie užsieniečio kilmės šalį ir dėl to akivaizdžiai neįtikinami. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“. Valstybės žinios, 2004, Nr. 73-2539.

10 Perkėlimas iš Graikijos ir Italijos vykdomas remiantis Tarybos 2015 m. rugsėjo 14 d. sprendimu (ES) 2015/1523, kuriuo Italijos ir Graikijos labai nustatomos laikinosios priemonės tarptautinės apsaugos srityje, bei Tarybos 2015 m. rugsėjo 22 d. sprendimu (ES) 2015/1601, kuriuo Italijos ir Graikijos labai nustatomos laikinosios priemonės tarptautinės apsaugos srityje.

11 Austrian Red Cross/ACCORD. Researching Country of Origin Information – Training Manual [interaktyvus]. Austrian Red Cross/ACCORD, October 2013, 2013 edition [žiūrėta 2016-11-12]. <<http://www.coi-training.net/content/>>.

12 Immigration and Naturalisation Service – The Netherlands, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge – Germany, Bundesamt für Migration – Switzerland, Danish Immigration Service – Denmark, Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons – Belgium, Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrides – France, Office for Repatriation and Aliens – Poland, Home Office – United Kingdom. Common EU Guidelines for Processing Country of Origin Information. The Hague: Immigration and Naturalisation Service – The Netherlands, 2008.

13 GYULAI, G. Country Information in Asylum Procedures. Budapest: Hungarian Helsinki Committee, 2007. GYULAI, G. Country Information in Asylum Procedures: Quality as a Legal Requirement in the EU. Budapest: Hungarian Helsinki Committee, 2011.

tų Vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro valdybos išleistas „Kilmės valstybės informacija: link glaudesnio tarptautinio bendradarbiavimo“¹⁴.

Šio straipsnio tyrimo objektas yra darbas su kilmės valstybės informacija, kad būtų nustatomos prieglobsčio bylai reikšmingos faktinės aplinkybės. Straipsnio autorių keliamas tikslas yra aptarti ir akcentuoti pagrindinius kilmės valstybės informacijos surinkimo ir jos šaltinių patikimumo įvertinimo prieglobsčio bylose būdus ir principus. Kartu pažymėtina, kad straipsnio tyrimas pirmiausia yra nukreiptas į darbo su kilmės valstybės informacija praktikos analizę ir praktinius patarimus, atitinkamai juo nėra siekiama bendradarbiavimo byloje, įrodinėjimo naštos paskirstymo ar abejonės privilegijos principų teorinės analizės.

Rašant straipsnį taikyti šie tyrimo metodai: loginis analitinis, sisteminės analizės, teleologinis, lyginamasis ir apibendrinimo.

1. Kilmės valstybės informacijos paieškos reikšmė prieglobsčio bylos pirminėje stadijoje

Nors atrodytų, kad pirmas veiksmas, nuo kurio prasideda darbas su prieglobsčio byla, yra prieglobsčio prašytojo apklausa, tačiau iš tikrųjų tokia prieglobsčio bylos pradžia būtų netinkama. Jei apklausa atliekama nesusipažinus su bendra informacija apie prieglobsčio prašytojo kilmės valstybę, reiškia, kad apklausai nėra pasiruosta, ji bus mažiau efektyvi arba net iš viso nebus nustatyti prieglobsčio bylai reikšmingi faktai. Praktikoje asmenys, vertinantys prieglobsčio prašytojų pareiškimus, turi būti pakankamai susipažinę su padėtimi prieglobsčio prašytojo kilmės valstybėje¹⁵. Apklausiai nepasiruošęs asmuo, nežinantis pagrindinių faktų apie prieglobsčio prašytojo kilmės valstybę (tokių, kaip šalies geografinė, politinė, ekonominė, socialinė situacija, žmogaus teisių padėtis, rizikos grupės ir kultūriniai ypatumai), turės mažesnę apklausiamo prieglobsčio prašytojo pasitikėjimą ir negalės suformuluoti pakankamai tikslių bylai reikšmingų klausimų. Gali net nutikti, kad apklausiamasis tiesiog neteiks atsakymų (jei, pavyzdžiui, kilmės valstybės kultūra neleistų prieglobsčio prašytojai moteriai pasakoti apie savo problemas ją apklausiančiam vyrui) arba atsakymai bus nesusiprantami (jei, pavyzdžiui, prieglobsčio prašytojas vietoj kalendorinių datų nurodys pirmo ar antro pilietinio karo savo šalyje laikotarpius arba nurodys datas pagal savo šalies kalendorių, kurio tiek metai, tiek mėnesiai skirsis nuo mūsų kalendoriaus). Suprantama, kad prieglobsčio bylą praktikoje būna atvejų, kai prašymą nagrinėjantis pareigūnas ar prieglobsčio prašytoją atstovaujantis advokatas nepasiruošęs turi skubiai atlikti apklausą su prieglobsčio prašytoju iš valstybės, apie kurią pakankamai informacijos neturi, tačiau jei pasiruošimas apklausai yra objektyviai įmanomas, darbas

14 UNHCR. Country of Origin Information: Towards Enhanced International Cooperation. Geneva: UNHCR, February 2004.

15 VYSOCKIENĖ, L. Pabėgėlių teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005. p. 87.

su prieglobsčio prašytojo byla turėtų prasidėti ne nuo apklausos, o nuo bendros informacijos apie prieglobsčio prašytojo kilmės valstybę surinkimo.

Toliau bendros informacijos rinkimas tęsiamas ir po prieglobsčio prašytojo apklausos, kai jau žinant konkrečias prieglobsčio prašytojo pasakojimo aplinkybes, renkama bendra informacija, patvirtinanti ar paneigianti tas aplinkybes bei atsakanti į kitus prieglobsčio bylai teisiškai reikšmingus klausimus. Pavyzdžiui, jei prieglobsčio prašytojas nurodo, kad jis dalyvavo politinėje demonstracijoje, kurios dalyvius valdžios atstovai siekia sulaikyti, galėtų būti renkama informacija, ar prieglobsčio prašytojo nurodytu laiku, nurodytoje vietoje tikrai vyko politinė demonstracija, kurioje dalyvavo nurodytas dalyvių skaičius, prieš kuriuos valdžios atstovai ėmėsi nurodytų priemonių ir pan.

2. Kilmės valstybės informacijos pagrindiniai šaltiniai ir jų patikimumo įvertinimas

Sąvoka „šaltinis“, kalbant apie kilmės valstybės informacijos rinkimą, gali būti vartojama keliomis prasmėmis: kaip asmuo ar institucija, pateikianti informaciją, arba kaip pranešimas, kuriame pateikiama to asmens, institucijos ar kt. informacija¹⁶.

Galima išskirti keturias pagrindines bendros informacijos apie prieglobsčio prašytojo kilmės valstybę pirminių šaltinių grupes:

- tarptautinės vyriausybės organizacijos (JT institucijos, tokios kaip JT Vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras, JT Vyriausiasis žmogaus teisių komisaras, JT Žmogaus teisių komitetas; Europos Tarybos institucijos, tokios kaip ET Žmogaus teisių komisaras, Europos komitetas prieš kankinimus, Europos komisija prieš rasizmą ir netoleranciją ir kt.);
- nacionalinės vyriausybės organizacijos (JAV Valstybės departamentas, Danijos Imigracijos tarnyba, Švedijos Migracijos taryba, Kanados Imigracijos ir pabėgėlių taryba ir kt.);
- nevyriausybės organizacijos (*Amnesty International*, *Human Rights Watch*, *Freedom House*, *International Helsinki Federation for Human Rights* ir kt.);
- žiniasklaidos agentūros (*BBC*, *CNN*, *Reuters* ir kt.).

Kai įmanoma, visuomet reikėtų remtis, cituoti ir nurodyti pirminį šaltinį. Nors ne visada įmanoma pasiekti ir peržiūrėti pirminį šaltinį, turi būti dedamos visos pastangos surasti tą šaltinį, kuris pirmas patvirtino įvykį, faktą ar duomenis¹⁷.

16 Immigration and Naturalisation Service – The Netherlands, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge – Germany, Bundesamt für Migration – Switzerland, Danish Immigration Service – Denmark, Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons – Belgium, Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrides – France, Office for Repatriation and Aliens – Poland, Home Office – United Kingdom. Common EU Guidelines for Processing Country of Origin Information. The Hague: Immigration and Naturalisation Service – The Netherlands, 2008. p. 6.

17 EASO. EASO Country of Origin Information report methodology. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. p. 8.

Taip pat reikia pastebėti, kad greitesnė paieška internete gali būti atliekama per duomenų bazes. Šiuo metu pagrindinės informacijos apie prieglobsčio prašytojų kilmės šalis duomenų bazės yra Austrijos Raudonojo kryžiaus administruojama ACCORD duomenų bazė (www.ecoi.net) ir JT Vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro valdybos administruojama REFworld duomenų bazė (www.refworld.org). Skirtingai nuo pirminių informacijos šaltinių, duomenų bazės pačios informacijos „negamina“, jose yra teikiama daugelio pirminių informacijos šaltinių informacija (su nuorodomis į juos), surinkta ir susisteminta pagal tam tikrą kriterijų (pavyzdžiui, pagal kilmės šalį, informacijos datą ar temą). Tokiu būdu viename interneto puslapyje galima surasti pagrindinių pirminių informacijos šaltinių informaciją, susijusią su reikalinga kilmės šalimi, laikotarpiu ar konkrečiu klausimu. Duomenų bazės labai pagreitina informacijos paiešką, tačiau reikia turėti galvoje, kad nei viena duomenų bazė neturi visos informacijos, todėl kartais negalima pasikliauti vien tik viena duomenų baze.

Atskirai turėtų būti paminėtas Europos prieglobsčio paramos biuro administruojamas kilmės valstybės informacijos portalas (angl. *EASO COI Portal*) (<https://coi.easo.europa.eu/>). Informacija, kurią galima rasti portale, apima penkių išorinių kilmės valstybės informacijos duomenų bazių (Vokietijos MILO, Prancūzijos OFPRA, Norvegijos LANDINFO, Švedijos LIFOS, Suomijos TELLUS), sujungtų su portalu, pateikiamą informaciją. Šios penkios kilmės valstybės informacijos sistemos pateikia savo surinktą kilmės valstybės informaciją, taip pat ir trečiųjų šalių (pavyzdžiui, nevyriausybinių organizacijų, tarptautinių organizacijų ir pan.) surinktą informaciją. Taip pat sudaroma galimybė valstybėms narėms, kurios neturi savo kilmės valstybės informacijos duomenų bazės arba kurios nenori prisijungti prie portalo, įkelti savo kilmės valstybės informacijos ataskaitas. Čia savo informaciją pateikia ir Europos prieglobsčio paramos biuras¹⁸.

Dar vienas sparčiai populiarėjantis informacijos šaltinis – socialiniai tinklai (*Twitter*, *Facebook*, rusakalbiuose regionuose – *Vkontakte*, Kinijoje – *Renren*, *Qzone*, Indijoje, Pakistane – *Orkut*). Juose ne tik galima ieškoti informacijos apie konkretų asmenį, bet ir vietas ar institucijas, sekti dominančio žurnalisto, tyrėjo profilį, stebėti naujienų agentūrų profilius, kuriuose greičiausiai reaguojama paskelbiant žinias apie įvykius. Kaip pakankamai naujas šaltinis – socialinė medija, vis daugiau naudojama kaip platforma pranešti apie įvykius ir situacijas kilmės valstybėse. Ji leidžia vis didesniai skaičiui žmonių greitai ir paprastai fiksuoti įvykius ir nuolat komunikuoti šią informaciją visame pasaulyje. Žinoma, reikia turėti galvoje, kad dėl savo prigimties socialinė medija dažnai nereguliuojama ir mažai tikėtina, kad yra redaktoriaus kontroliuojama lyginant su tradiciniais žiniasklaidos šaltiniais, todėl ypatingas dėmesys turi būti skiriamas tam, kad tyrime naudojama socialinių tinklų informacija turėtų būti patikrinta remiantis tais pačiais kokybei keliamais reikalavimais¹⁹.

18 EASO. Tools and tips for online research on COI. EASO, 2014. p. 9.

19 EASO. EASO Country of Origin Information report methodology. Luxembourg: Publications

Taip pat jau sukurtos ir informacijos socialiniuose tinkluose paieškos sistemos. Paminėtinos paieškos sistemos, sukurtos būtent socialiniams tinklams *Twitter* – *Topsy* ir *Facebook* – *Facebook Graph*, ir paieškos sistemos, skirtos ieškoti informacijos keletame socialinių tinklų, tokios kaip *Icerocket*, *Social Searcher* ir *Geofeedia*²⁰.

Lietuvoje kilmės valstybės informacijos rinkimas ir vertinimas reguliuojamas poįstatyminiu aktu – Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 24 d. įsakymu Nr. 1V-131 patvirtintu „Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašu“²¹. Jame nurodoma, kad priimdamas sprendimus dėl prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimo iš esmės, prieglobsčio suteikimo ir panaikinimo, Migracijos departamentas vadovaujasi tikslia naujausia informacija apie prieglobsčio prašytojų kilmės valstybes ir trečiąsias valstybes, gautas iš keleto įvairių šaltinių, įskaitant, visų pirma, Lietuvos Respublikos diplomatinį atstovybių bei konsulinį įstaigų, kitų ES valstybių narių, Europos prieglobsčio paramos biuro, Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių komisaro valdybos, Europos Tarybos, kitų tarptautinių organizacijų, nevyriausybinių organizacijų, kitų šaltinių²².

Konkrečiu atveju vertinant informacijos šaltinio patikimumą, reikėtų atsakyti į tokius klausimus:

- kas ir koku tikslu teikia informaciją (t. y. reikia nustatyti, ar siekiama informuoti visuomenę, ar lemti valstybės politiką, ar skatinti žmogaus teisių apsaugą, ar surinkti rėmėjų užsąskaitą informaciją, ar teikti informaciją specialiai prieglobsčio bylų nagrinėjimui ir pan.);
- kiek informacijos teikėjas yra nepriklausomas ir nešališkas (t. y. reikia nustatyti, ar informacijos teikėjo finansavimas netrukdo objektyviam teikiamos informacijos turiniui, ar pačiame teikiamos informacijos turinyje yra išlaikytas nešališkas stilius, susilaikyta nuo subjektyvių komentarų ir pan.);
- kokia yra informacijos surinkimo metodologija (t. y. reikia nustatyti, ar informacija yra renkama betarpiškai ar naudojamosi netiesioginiais informacijos šaltiniais, ar informacijos rinkimo būdai yra konfidencialūs ar vieši, koku būdu yra atrenkami interviu pašnekovai ar ieškoma kitos informacijos, ar misijos dalyviai yra tos srities ekspertai ir pan.);
- koks yra informacijos naujumas (t. y. reikia nustatyti, kokio laikotarpio yra teikiama informacija, ar informacija renkama nuolat, ar tam tikru dažnumu, ar vienkartinis informacijos surinkimas ir pan.).

Taikant šiuos informacijos patikimumo vertinimo kriterijus, galima pastebėti, kad nėra visiškai patikimos ar nepatikimos bendros informacijos apie prieglobsčio

Office of the European Union, 2012. p. 10.

20 EASO. Tools and tips for online research on COI. EASO, 2014. p. 11.

21 Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 24 d. įsakymu Nr. 1V-131 patvirtintas „Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašas“. TAR. 2016, Nr. 2016-03630.

22 *Ibid.*, 167-167.8 p.

prašytojo kilmės valstybę šaltinių grupės, kiekviena šaltinių grupė turi savo privatumą ir trūkumą. Iš vyriausybinių šaltinių grupės pirmiausia reikia ypač atsargiai vertinti pačios prieglobsčio prašytojo kilmės valstybės teikiamą informaciją. Iš vienos pusės žmogaus teisių problemų pripažinimas iš pačios valstybės pusės gali būti reikšminga informacija prieglobsčio bylai. Tačiau dažniausiai valstybės stengiasi nuslėpti arba bent visiškai neatskleisti jose vykstančių žmogaus teisių pažeidimų. Tokiais atvejais nereikia remtis deklaratyviais kilmės valstybės pareiškimais ar teisės aktais, kurie praktikoje neužtikrina žmogaus teisių apsaugos, taip pat reikia kritiškai vertinti pačios valstybės pateikiamą statistiką apie problemos mastą.

Ne kilmės valstybių informacija dažniausiai yra renkama ekspertų specialiai prieglobsčio byloms nagrinėti. Tačiau ji taip pat gali būti lemta jos užsienio ir vidaus politikos interesų. Dėl draugiškų politinių ar ekonominių santykių valstybė gali „nepastebėti“ kitoje valstybėje vykstančių žmogaus teisių pažeidimų, arba siekdama sumažinti prieglobsčio prašytojų srautą valstybė gali daugiausia pastangų skirti tokios bendros informacijos apie prieglobsčio prašytojo kilmės valstybę pateikimui, kuri leistų sugriežtinti prieglobsčio politiką. Tokiais atvejais informacijos nepatikimumą gali rodyti šališkas jos pateikimo stilius, dalies problemų praleidimas, išsamiai jų neišnagrinėjus.

Nevyriausybinių organizacijų teikiama informacija gali turėti priešingą trūkumą, t. y. pagrindinis dėmesys gali būti skiriamas vykstantiems žmogaus teisių pažeidimams, nekreipiant dėmesio į požymius, rodančius apie situacijos gerėjimą. Nevyriausybinių žmogaus teisių organizacijos taip pat dažniausiai turi ekspertus bendros informacijos apie prieglobsčio prašytojo kilmės valstybę rinkimui, tačiau jei nevyrusybinių organizacija sukurta ginti atskiros etninės ar religinės grupės interesus, jos teikiama informacija dažniausiai būna gana šališka.

Tarptautinės vyriausybinių organizacijos turi daug ekspertų ir įgaliojimų, teikiant informaciją apie žmogaus teisių problemas. Tačiau kartais jos neturi galimybės betarpiškai ar nedelsiant surinkti teikiamos informacijos ir naudojasi netiesioginiais informacijos šaltiniais, kurie dažnai laikomi konfidencialiais. Svarbu atkreipti dėmesį, ar tarpyvyriausybinių organizaciją sudaro nepriklausomi ekspertai, ar vyriausybės deleguoti asmenys, kurie yra labiau saistomi valstybės politinių interesų.

Ypač sudėtinga yra vertinti žiniasklaidos pranešimus. Iš vienos pusės jie turi privatumą, kad dažniausiai yra paremti nedelsiant ir betarpiškai surinkta informacija, tačiau iš kitos pusės dėl iš esmės subjektyvaus žiniasklaidos pobūdžio prieglobsčio byloje jie gali būti reikšmingi labai retais atvejais. Skirtingai reikia vertinti pripažintų vakarietiško žiniasklaidos agentūrų teikiamą informaciją ir sensacingos ar politizuotos žiniasklaidos pranešimus.

Svarbu pastebėti, kad tikrovės neatitinkančios informacijos pateikimas yra retas atvejis bet kurios grupės šaltiniams, o dažnesnė problema yra tam tikros informacijos sąmoningas ar nesąmoningas nutylėjimas ar detalus nepateikimas. Todėl praktikoje šiuos bendros informacijos apie prieglobsčio prašytojo kilmės valstybę šaltinių trūkumus yra tikslingiausia spręsti renkant kiek įmanoma daugiau informacijos iš

visų šaltinių ir ją lyginant pagal informacijos patikimumo vertinimo kriterijus. Tokiu būdu, pavyzdžiui, naujausias laikraščio straipsnis, kuris savaime nebūtų pakankamai patikimas, gali patvirtinti senesnę JT Vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro valdybos informaciją arba bendro pobūdžio vyriausybinių informacijų gali būti detalizuota konkretesniu nevyriausybinių organizacijos tyrimu. Labai svarbu ieškoti kaip įmanoma įvairesnių šaltinių, kurie atspindėtų skirtingas nuomones apie tą patį dalyką ar įvykį, nes tai padėtų užtikrinti pateikiamos informacijos balansą pranešime. Taip pat dar kartą reikia pažymėti, kad nei vienam informacijos šaltiniui iš anksto neturėtų būti suteikiama didesnė ar mažesnė įrodomoji galia. Pavyzdžiui, kai kituose šaltiniuose yra pateikiama tik labai bendra informacija, prieglobsčio bylą galėtų nulemti detalus žurnalistinis tyrimas, kurio objektyvumu nebūtų pagrindo abejoti.

Gali pasitaikyti situacijų, kai, pavyzdžiui, informacija randama tik viename arba abejotiname šaltinyje. Pirmuoju atveju turi būti įvertinama, ar apie situaciją valstybėje arba tam tikrą įvykį, reiškinį apskritai yra pranešama ar ne; ar valstybėje užtikrinama spaudos laisvė; ar paplitusi cenzūra. Pats faktas, kad informacija buvo surasta tik viename šaltinyje, turi būti atskirai paminėtas ir papildomai paaiškinta atsakant į minėtus klausimus. Jeigu įmanoma, turi būti paminėti šaltiniai, kuriuose informacijos buvo ieškota, ypač tokiu atveju, jei šaltinis, kuriame informacija rasta nelabai žinomas²³.

Antruoju atveju, jeigu informacija rasta abejotino patikimumo šaltinyje, tačiau jis yra vienintelis, o informacija atrodo vertinga ir labai susijusi, tokia informacija gali būti pateikiama pranešime. Visgi, tokiu atveju turi būti aiškiai nurodyta, dėl kokių priežasčių šaltinis nelaikomas patikimu²⁴.

3. Kokybės kriterijai, keliama kilmės valstybės informacijai

Kilmės valstybės informacija yra vienas iš svarbiausių įrodymų prieglobsčio byloje. Dėl tokios priežasties svarbu, kad kilmės valstybės informacija būtų surinkta ir naudojama tinkamai, nes tik tokiu būdu užtikrinama veiksminga prieglobsčio prašymo nagrinėjimo procedūra. Svarbu pabrėžti tai, kad, pasirinkus patikimus šaltinius, kilmės valstybės informacijos vertinimo procesas nesibaigia – keliama daug reikalavimų kilmės valstybės informacijos kokybei, kad informacija atsirastų pranešime apie situaciją kilmės valstybėje.

23 Immigration and Naturalisation Service – The Netherlands, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge – Germany, Bundesamt für Migration – Switzerland, Danish Immigration Service – Denmark, Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons – Belgium, Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrides – France, Office for Repatriation and Aliens – Poland, Home Office – United Kingdom. Common EU Guidelines for Processing Country of Origin Information. The Hague: Immigration and Naturalisation Service – The Netherlands, 2008. p. 10.

24 *Ibid.*, p. 11.

Ilgą laiką prieglobsčio teisėje tik netiesiogiai buvo užsimenama apie kriterijus kilmės valstybės informacijos kokybei ir principus, kuriais vadovaujantis tokia informacija turėtų būti renkama. 2004 metų vasario mėnesį JTVPK paskelbė jau minėtą dokumentą „Kilmės valstybės informacija: link glaudesnio tarptautinio bendradarbiavimo“ (angl. *Country of Origin Information: Towards Enhanced International Cooperation*), kuris neabejotinai tapo pirmąja didesne iniciatyva formalizuojant kilmės valstybės informacijai keliamus kokybės reikalavimus²⁵.

Austrijos Raudonojo Kryžiaus administruojamas ACCORD (angl. *The Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation*) pirmasis kartu su kitomis Europos organizacijomis pabandė susisteminti kilmės valstybės informacijos kokybės standartus ir 2004 metais išleido pirmąjį dokumentą „Mokymų vadovas: kilmės valstybės informacijos paieška“ (angl. *Training Manual. Researching Country of Origin Information*) (paskutinį kartą atnaujintas 2013 metais), kurio tikslas buvo pateikti išsamią kilmės valstybės informacijos kokybei keliamų reikalavimų struktūrą²⁶.

Teisėjų susidomėjimą kilmės valstybės informacija patvirtina 2006 metais Tarptautinės prieglobsčio teisės teisėjų asociacijos (angl. *The International Association of Refugee Law Judges – IARLJ*) išleistas leidinys „Teisminiai kilmės valstybės informacijos vertinimo kriterijai: kontrolinis sąrašas“²⁷ (angl. *Judicial Criteria for Assessing Country of Origin Information (COI): A Checklist*), kuriame remiamasi JTVPK ir ACCORD nustatytais kokybės kriterijais, akcentuojant patarimus teisėjams, į ką reikia atsižvelgti vertinant kilmės valstybės informaciją kaip įrodymą²⁸.

Europos Sąjungos lygmeniu kilmės valstybės informacijos kokybės kriterijai pirmąkart apibendrinti jau minėtame 2008 metų leidinyje „Bendros Europos Sąjungos darbo su kilmės valstybės informacija gairės“ (angl. *Common EU Guidelines for processing Country of Origin Information (COI)*)²⁹. Šių gairių tikslas – pagerinti sprendimų priėmimo kokybę bendroje Europos prieglobsčio sistemoje. Gairės sukurtos

25 GYULAI, G. *Country Information in Asylum Procedures*. Budapest: Hungarian Helsinki Committee, 2007. p. 13.

26 *Ibid.*, p. 14.

27 International Association of Refugee Law Judges. *Judicial Criteria for Assessing Country of Origin Information (COI): A Checklist* [interaktyvus]. International Association of Refugee Law Judges, 9 November 2006 [žiūrėta 2016-11-12]. <<http://www.refworld.org/docid/55702eac4.html>>.

28 GABOR, G., *op. cit.*, p. 15.

29 Immigration and Naturalisation Service – The Netherlands, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge – Germany, Bundesamt für Migration – Switzerland, Danish Immigration Service – Denmark, Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons – Belgium, Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrides – France, Office for Repatriation and Aliens – Poland, Home Office – United Kingdom. *Common EU Guidelines for Processing Country of Origin Information*. The Hague: Immigration and Naturalisation Service – The Netherlands, 2008.

atsižvelgiant į tai, kad kilmės valstybės informacijos naudojimas yra vienas iš reikalavimų, keliamų tinkamam prieglobsčio prašymų nagrinėjimui³⁰. Pažymėtina tai, kad Europos Sąjunga nereguliuoja kilmės valstybės informacijos kokybės kriterijų viename teisės akte, tačiau tiek Kvalifikavimo direktyvoje³¹, tiek Procedūrų direktyvoje³² įtvirtina tam tikrus reikalavimus ir tai yra vieninteliai regioniniai dokumentai, nustatantys teisiškai privalomus kilmės valstybės informacijos kokybės kriterijus³³.

Prieš giliau analizuojant kokybės kriterijų turinį, verta paminėti tai, kad kilmės valstybės informacijos naudojimas nagrinėjant prieglobsčio prašymą yra labai aiškiai įtvirtintas tiek minėtose direktyvose, tiek Lietuvos teisės aktuose reikalavimas. Kvalifikavimo direktyvoje numatyta, kad tarptautinės apsaugos prašymas vertinamas išnagrinėjus kiekvieną atvejį individualiai ir atsižvelgiant į visus vertintinus faktus, susijusius su kilmės šalimi sprendimo priėmimo dėl prašymo metu, įskaitant kilmės šalies įstatymus ir kitus teisės aktus bei jų taikymo būdą³⁴. Procedūrų direktyvoje įtvirtinama valstybių narių tinkamo nagrinėjimo pareiga, kurios vienas iš aspektų – gauti tikslią naujausią informaciją iš įvairių šaltinių³⁵. Lietuvos teisės aktuose numatoma, kad Migracijos departamento valstybės tarnautojas, nagrinėjantis prašymą suteikti prieglobstį iš esmės, privalo surinkti reikiamą informaciją apie prieglobsčio prašytojo kilmės valstybę³⁶. Surinkęs informaciją, Migracijos departamento valstybės tarnautojas atlieka tyrimą, kurio tikslas – nustatyti, ar prieglobsčio prašytojas atitinka kriterijus, kuriais vadovaujamasi suteikiant pabėgėlio statusą arba papildomą apsaugą. Toks tyrimas atliekamas nagrinėjant kiekvieną atvejį individualiai, objektyviai ir nešališkai, atsižvelgiant į tikslią ir naujausią informaciją apie prieglobsčio prašytojo

30 *Ibid.*, p. 2.

31 Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. gruodžio 13 d. direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų. [2011] OL L337/9.

32 Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos. [2013] OL L 180/60.

33 GYULAI, G. Country Information in Asylum Procedures: Quality as a Legal Requirement in the EU. Budapest: Hungarian Helsinki Committee, 2011. P. 19.

34 Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. gruodžio 13 d. direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų. [2011] OL L337/9, 4 str. 3 d. a p.

35 Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos. [2013] OL L 180/60, 10 str. 3 d. b p.

36 Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 24 d. įsakymu Nr. 1V-131 patvirtintas „Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašas“. TAR. 2016, Nr. 2016-03630, 99 p.

kilmės valstybę, įskaitant kilmės valstybės įstatymus ir kitus teisės aktus bei jų taikymo būdą³⁷.

Pažymėtina, kad Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje kilmės valstybės informacijos kokybės kriterijų plačiai nekommentuoja, apsiribodamas „visiškai pagrįstos“ baimės, kaip teisinės kategorijos, objektyvaus pobūdžio aiškinimu ir teigdamas, kad individuali grėsmė ar beatodairiškas smurtas turi egzistuoti realiai, o ne būti vien tik asmens, prašančio prieglobsčio, suvokimas, įsitikinimas ir pan. Kaip nurodo Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas, vertinimo kriterijai, kuriais remiantis yra nustatomos arba nenustatomos minėtos teisiskai reikšmingos aplinkybės, yra įtvirtinti Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 83 straipsnyje. Pagal šio straipsnio 2 dalies nuostatas vienas iš kriterijų yra tas, jog prieglobsčio prašytojo pateikta informacija bei kiti duomenys apie jo statusą Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties taikymo aspektu, turi neprieštarauti turimai specifinei ir bendrai informacijai, susijusiai su prieglobsčio prašytojo atveju³⁸.

Kitoje byloje Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas pasisakė dėl Migracijos departamento pareigos surinkti naujausią informaciją apie padėtį prieglobsčio prašytojo kilmės valstybėje, pažymėdamas, jog Migracijos departamentas neturėjo pagrindo rinkti informaciją apie tam tikras konkrečias su pareiškėju susijusias faktines aplinkybes, nes pareiškėjas nei savo paskesniame prieglobsčio prašyme, nei apklausų metu, nei bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme metu nurodė, kad prieglobstis Lietuvos Respublikoje jam būtinas dėl kilmės valstybėje egzistuojančių teisės saugos sisteminių problemų, politinės situacijos ar teisės į teismą ribojimų, todėl šiuo atveju nebuvo pažeistos prieglobsčio prašymo nagrinėjimo procedūrinės taisyklės, susijusios su informacijos apie padėtį prieglobsčio prašytojo kilmės valstybėje surinkimu³⁹.

Dar vienoje byloje Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas nurodė, kad Migracijos departamentas, priimdamas sprendimą, įvertino bendrąsias priežastis, o individualias priežastis, pagrindžiančias papildomos apsaugos prašymą, vertino nepakankamai išsamiai, nes nesurinko visos atitinkamam sprendimui dėl prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo reikalingos informacijos ir jo atliktas tyrimas, siekiant nustatyti, ar papildomos apsaugos prašytojas atitinka įstatymo 87 straipsnių kriterijus, nebuvo pakankamai išsamus ir padarė išvadą, kad ginčijamas Migracijos departamento sprendimas yra priimtas nepakankamai išanalizavus individualias priežastis papildomos apsaugos suteikimui, todėl nėra pagrįstas⁴⁰.

37 Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 24 d. įsakymu Nr. 1V-131 patvirtintas „Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašas“. TAR. 2016, Nr. 2016-03630, 115, 115.1 p.

38 Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. vasario 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-3340-438/2018.

39 Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. sausio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-5324-438/2017.

40 Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje

Nors minėtuose tarptautiniuose ar regioniniuose dokumentuose įvardijami kokybės kriterijai šiek tiek skiriasi, tačiau šiuos skirtumus labiau nulemia skirtinga dokumentų apimtis ir išsamumas, o ne skirtingas požiūris ar daromos išvados⁴¹. Autorių vertinimu, ACCORD pateikiamas kriterijų sąrašas ir jų turinio aiškinimas nepalengvinamas išsamumu.

ACCORD išskiriami tokie kokybės reikalavimai kilmės valstybės informacijai: sąsajumas, patikimumas ir balansas, tikslumas ir aktualumas, skaidrumas ir pasiekiamumas. Šių kriterijų hierarchijos nustatyti neįmanoma. Jeigu informacija neatitinka kažkurio iš keliamų reikalavimų, tai dar nereiškia, kad informacija negali būti naudojama. Pavyzdžiui, informacijai visada keliamas objektyvumo reikalavimas, tačiau, kai kuriais atvejais ir subjektyvi ar dalinė informacija gali būti naudojama, jei atitinka kitus reikalavimus, tačiau tokiu atveju yra būtina nurodyti, dėl kokių priežasčių informacija subjektyvi ar nepilna⁴².

Sąsajumo (angl. *relevance*) reikalavimas paprastai keliamas formuluojant klausimus kilmės valstybės informacijos paieškai. Laikoma, kad kilmės valstybės informacija, panaudota sprendžiant dėl tarptautinės apsaugos poreikio, yra susijusi (angl. *relevant*), kai ji remiasi klausimais, kylančiais iš teisinių prieglobsčio teisės ir žmogaus teisių kategorijų, arba klausimais, iškilusiais iš prieglobsčio prašytojo pasisakymų⁴³. Kitaip tariant, surinkta informacija turi būti susijusi su prieglobsčio prašytojo papasakotomis faktinėmis aplinkybėmis ir prieglobsčio byloje kylančiais teisiniais klausimais bei patvirtinti arba paneigti tam tikrus faktus⁴⁴. Šis kriterijus nepakankamai atsispindi Europos Sąjungos teisėje, tačiau tiek Kvalifikavimo, tiek Procedūrų direktyvoje keliami du bendro pobūdžio reikalavimai: individualus prieglobsčio prašymo vertinimas⁴⁵ ir teisės aktų taikymo praktikoje vertinimas⁴⁶. Individualaus vertinimo

byloje Nr. Nr. A⁸²²-1536/2010.

- 41 GYULAI, G. Country Information in Asylum Procedures: Quality as a Legal Requirement in the EU. Budapest: Hungarian Helsinki Committee, 2011. p. 18.
- 42 EASO. EASO Country of Origin Information report methodology. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. p. 10.
- 43 Austrian Red Cross/ACCORD. Researching Country of Origin Information – Training Manual [interaktyvus]. Austrian Red Cross/ACCORD, October 2013, 2013 edition, [žiūrėta 2016-11-12]. <<http://www.coi-training.net/content/>>. p. 31.
- 44 GYULAI, G. Country Information in Asylum Procedures. Budapest: Hungarian Helsinki Committee, 2007. p. 5.
- 45 Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. gruodžio 13 d. direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų. [2011] OL L337/9, 4 str. 3 d c p.; Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos. [2013] OL L 180/60, 10 str. 3 d. a p.
- 46 Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. gruodžio 13 d. direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos

reikalavimas šiuo atveju įpareigoja valstybės nares vertinti kilmės valstybės informaciją, kuri atskleistų individualias prieglobsčio prašytojo nurodytas aplinkybes⁴⁷. Teisės aktų taikymo praktikoje reikalavimas įpareigoja valstybės nares vertinti ne tik tai, ką numato kilmės valstybės teisės aktai, bet ir tai, koku būdu teisės aktų nuostatos yra taikomos⁴⁸.

Patikimumo ir balanso (angl. *reliability and balance*) reikalavimas keliamas kilmės valstybės informacijos šaltiniams. Sprendimai dėl tarptautinės apsaugos poreikio turėtų būti paremti kilmės valstybės informacija iš patikimų šaltinių, atsižvelgiant į šaltinio politinį ir ideologinį kontekstą, o taip pat ir mandatą, pranešimų metodologiją bei motyvus⁴⁹. Taip pat turi būti randamas balansas tarp skirtingų šaltinių pateikiamos informacijos. Šis reikalavimas daug aiškiau įtvirtintas Europos Sąjungos direktyvose, matyt, todėl, kad yra akivaizdus pagrįstos kilmės valstybės informacijos poreikis, pripažįstamas visų procedūroje dalyvaujančių veikėjų⁵⁰. Su šiuo kriterijumi siejamas Procedūrų direktyvoje įtvirtintas objektyvumo ir nešališkumo reikalavimas⁵¹ bei šaltinių įvairovės reikalavimas⁵².

Tik tiksli ir aktuali (angl. *accurate and current*) sprendimo priėmimo metu informacija gali būti naudojama. Jeigu sąsajumo reikalavimas buvo keliamas renkant ir analizuojant šaltinius, tikslumas reikalaujamas išsirenkant susijusią informaciją iš pasirinktų šaltinių⁵³. Turi būti nustatomi keli patikimi informacijos šaltiniai, kuriuose pranešama apie tą patį įvykį arba tam tikru klausimu, ir juose pateikiama informacija turėtų būti lyginama⁵⁴. Procedūrų direktyvoje vėlgi šis reikalavimas aiškinamas kartu su jau minėtais objektyvumo ir neutralumo reikalavimais. Pranešime gali būti naudojama tik naujausia arba naujausia galima informacija, jei duomenys nesikeitė nuo informacijos pranešimo⁵⁵. Tikslios ir naujausios informacijos reikalavimas aiškiai nurodomas ir Procedūrų direktyvoje⁵⁶, o Kvalifikavimo direktyvoje taip pat

pubūdžio reikalavimų. [2011] OL L337/9, 4 str. 3 d. a p.

47 Gyulai, G. Country Information in Asylum Procedures: Quality as a Legal Requirement in the EU. Budapest: Hungarian Helsinki Committee, 2011. p. 34.

48 *Ibid.*, p. 37.

49 Austrian Red Cross/ACCORD, *op. cit.*, p. 32.

50 GYULAI, G., *op. cit.*, p. 40.

51 Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos. [2013] OL L 180/60, 10 str. 3 d. a p.

52 *Ibid.*

53 Gyulai, G. Country Information in Asylum Procedures: Quality as a Legal Requirement in the EU. Budapest: Hungarian Helsinki Committee, 2011. p. 53.

54 Austrian Red Cross/ACCORD. Researching Country of Origin Information – Training Manual [interaktyvus]. Austrian Red Cross/ACCORD, October 2013, 2013 edition [žiūrėta 2016-11-12]. <<http://www.coi-training.net/content/>>. p. 34.

55 EASO. EASO Country of Origin Information report methodology. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. p. 10.

56 Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės

nustatoma, kad tarptautinės apsaugos prašymas vertinamas atsižvelgiant į visus vertintinus faktus, susijusius su kilmės šalimi sprendimo dėl prašymo priėmimo metu⁵⁷.

Skaidrumo ir pasiekiamumo (angl. *transparency and traceability*) reikalavimas keliamas informacijos pateikimui. Užtikrinant skaidrumą, turi būti pateikiamos kilmės valstybės informacijos nuorodos, kad skaitantis asmuo galėtų pats surasti ir patikrinti informaciją. Visa informacija turėtų būti surandama šaltinyje, ji turėtų būti aiškiai pateikta neiškraipant prasmės⁵⁸. Svarbu paminėti ir tai, kad abiem šalims pasiekama kilmės valstybės informacija tampa „stipresniu“ įrodymu apeliacinėje procedūroje⁵⁹. Tiesiogiai šis reikalavimas ES direktyvose nenumatytas, tačiau Procedūrų direktyvoje yra keletas nuostatų, kuriomis remiantis galima netiesiogiai aiškinti šį kriterijų, t. y. valstybių narių pareiga atmetant prašymą sprendime nurodyti faktines bei teises priežastis⁶⁰ ir atstovo teisė susipažinti su prašytojo bylos informacija, kuria remiantis priimtas ar bus priimtas sprendimas⁶¹.

Gali pasitaikyti keletas specifinių situacijų vertinant surinktą kilmės valstybės informaciją: rasta prieštaringa informacija arba nerasta jokios informacijos. Pirmuoju atveju, jeigu rasta prieštaringa informacija, bet ji yra susijusi su prieglobsčio bylos aplinkybėmis, turi būti tiriamas šaltinių patikimumas ir nustatyti prieštaravimai aiškiai išdėstomi.

Antruoju atveju, jeigu nerandama jokios informacijos, tai nebūtinai reiškia, kad tokio įvykio išvis nebuvo, tačiau turi būti aptariamasi ir galimos informacijos trūkumo priežastys. Pavyzdžiui, jei nebuvo rasta informacijos, tačiau situacija kilmės valstybėje paprastai yra fiksuojama pranešimuose, galima prielaida, kad mažai tikėtina, jog toks įvykis galėjo nutikti. Ir priešingai, labai dažnas atvejis, kai apskritai apie kilmės valstybę arba įvykius, reiškinius yra labai mažai informacijos ir į tai būtina atsižvelgti⁶².

apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos. [2013] OL L 180/60, 10 str. 3 d. b p.

57 Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. gruodžio 13 d. direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų. [2011] OL L337/9, 4 str. 3 d. a p.

58 Austrian Red Cross/ACCORD, *op. cit.*, p. 35.

59 GYULAI, G., *op. cit.*, p. 61.

60 Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos. [2013] OL L 180/60, 11 str. 2 d.

61 *Ibid.*, 23 str. 1 d.

62 Immigration and Naturalisation Service – The Netherlands, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge – Germany, Bundesamt für Migration – Switzerland, Danish Immigration Service – Denmark, Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons – Belgium, Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrides – France, Office for Repatriation and Aliens – Poland, Home Office – United Kingdom. Common EU Guidelines for Processing Country of Origin Information. The Hague: Immigration and Naturalisation Service – The Netherlands, 2008. p. 13.

Išvados

1. Darbas su prieglobsčio prašytojo byla turėtų prasidėti ne nuo apklausos, o nuo bendros informacijos apie prieglobsčio prašytojo kilmės valstybę surinkimo ir bent jau sužinojimo pagrindinių toje valstybėje vykdomų žmogaus teisių pažeidimų rizikos grupių. Tolesnis kilmės valstybės informacijos rinkimas po prieglobsčio prašytojo apklausos tęsiamas identifikavus konkrečiai prieglobsčio bylai teisiškai reikšmingus klausimus dėl faktinių aplinkybių.
2. Informacijos šaltinio patikimumas turi būti vertinamas kiekvienu konkrečiu atveju ir negali būti abstrakčiai nustatyta, kad kažkuris informacijos apie kilmės šalį šaltinis yra patikimiausias. Konkrečiu atveju vertinant informacijos šaltinio patikimumą, reikėtų atsakyti į klausimus dėl šaltinio informacijos tikslo, nešališkumo, surinkimo metodologijos bei naujumo. Turi būti siekiama informacijos surinkimo iš įvairių šaltinių ir jų palyginimo pagal informacijos patikimumo vertinimo kriterijus.
3. Pasirinkus patikimus šaltinius, keliama daug reikalavimų kilmės valstybės informacijos kokybei, kad informacija atsirastų pranešime apie situaciją kilmės valstybėje. Informacija turi būti susijusi su prieglobsčio prašytojo bylos faktinėmis arba teisinėmis aplinkybėmis, surinkta bent iš kelių patikimų šaltinių. Pranešime pateikiama informacija turi būti tiksli, naujausia, neiškraipyto turinio, su aiškiomis nuorodomis į informacijos šaltinį, kad visiems suinteresuotiems asmenims būtų vienodai pasiekiamo.

RESEARCHING COUNTRY OF ORIGIN INFORMATION AND THE USE OF IT IN ASYLUM CASES

Laurynas Biekša, Ilona Ivašauskaitė, Eglė Samuchovaitė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *The article examines the main rules concerned with researching and using country of origin information in asylum cases. A principle of refugee law known as the “benefit of doubt” shows that it is not possible to examine an asylum case without taking into account country of origin information. Processing country of origin information is the major element of each asylum procedure, which requires much time and needs to be started at the very beginning of each asylum case.*

A lot of recent national and international research has been specifically focused on this element of asylum cases and has provided useful guidelines and criteria for processing country of origin information. The authors of this article cover the key findings of the main national and international research performed in this field, and propose to offer advice on how to apply the best methodology for dealing with country of origin information in legal practice. The authors consider the Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation (ACCORD) as the top experts in this field and endorse many of the recommendations found in its manual. The European Asylum Support Office (EASO) also provides valuable guidelines for COI research, and the EASO COI Portal is becoming very useful for legal practitioners. The authors also pay attention to the relevant legal provisions of the EU directives and the legal acts of Lithuania regulating the legal requirements for using country of origin information in asylum cases. The recommendations of the UNHCR are also taken into account.

A separate part of the article is dedicated to the quality requirements for assessing country of origin information in asylum cases. Important principles such as relevance, reliability and balance, accuracy and validity, transparency and traceability are presented in this part. One of the main practical conclusions of this article is that it recommends the research of country of origin information from different sources, because usually there is no such source, which would be absolutely objective or absolutely subjective. Different sources usually choose different preferences to elaborate on or to store different information, but it is quite rare that the information is intentionally false. Therefore, the full picture of country of origin information might only be seen if different sources were assessed together. Such a full picture allows the sources to cover any gaps in the information of each other, and allows an asylum lawyer to effectively apply the quality requirements for assessing country of origin information.

Keywords: *country of origin information, asylum procedure, asylum qualification, benefit of doubt, credibility.*

Laurynas Biekša, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės instituto docentas. Mokslinių tyrimų kryptys: tarptautinė žmogaus teisių apsauga, migracijos teisė, prieglobsčio teisė.

Laurynas Biekša, Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Institute of International and European Union Law, associate professor. Research interests: International Protection of Human Rights, Migration Law, Asylum Law.

Ilona Ivašauskaitė, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės instituto doktorantė. Mokslinių tyrimų kryptys: tarptautinė teisė, migracijos teisė, prieglobsčio teisė.

Ilona Ivašauskaitė, Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Institute of International and European Union Law, doctoral student. Research interests: International Law, Migration Law, Asylum Law.

Eglė Samuchovaitė, advokato padėjėja, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugijos Pagalbos pabėgėliams ir migrantams skyriaus koordinatorė. Mokslinių tyrimų kryptys: migracijos teisė, prieglobsčio teisė.

Eglė Samuchovaitė, assistant of advocate, Lithuanian Red Cross Society, Refugee and Migrant Assistance Department, coordinator. Research interests: Migration Law, Asylum Law.